

Justiție amânată:
Contracararea tacticilor dilatorii în
Anticorupția din Moldova
Urmariri penale

Sarah Manney, Katherine McCreery, David Mollenkamp, Olivia Morello
și Saseen Najjar
Candidați JD, Facultatea de Drept din Stanford

Sub supravegherea profesorului Erik Jensen
Director al Programului Statul de Drept
Facultatea de Drept din Stanford

august
2023

Cuprins

Rezumat	3
Introducere.....	4
Metodologie.....	4
Analiză.....	5
I. Recumparare judiciara	5
O procedura	5
B. Procedura	6
C. Măsuri de	7
protecție D. Orientări la	10
nivelul UE E. Opțiuni de politică	11
II. Transferuri de cazuri.....	12
O procedura	12
B. Criterii	13
C. Măsuri de	14
protecție D. Orientări la	15
nivelul UE E. Opțiuni de politică	16
III. Excepții constituționale	17
O procedura	17
B. Criterii	18
C. Măsuri de	20
protecție D. Orientări la	21
nivelul UE E. Opțiuni de politică	23
IV. Altă legislație relevantă privind întârzierile judiciare.....	24
Concluzie	25

DECLINAREA RESPONSABILITĂȚII: Părerile și opiniile exprimate în acest raport aparțin autorilor și nu reflectă neapărat poziția Stanford Law School sau a Guvernului Moldovei. Informațiile conținute aici nu constituie consultanță juridică.

Rezumat

Moțiunile abuzive, tacticile dilatorii și cererile frivole sunt instrumente puternice pentru inculpații din urmărirea penale anticorupție pentru a întârzia justiția. Acolo unde instanțele se confruntă deja cu dosare grele, moțiunile consumatoare de timp pot epuiza resurse judiciare prețioase, permițând în același timp inculpaților să beneficieze în continuare de averea presupusă nerespectată cu impunitate. Un astfel de status quo nu oferă dreptul la un proces echitabil într-un termen rezonabil garantat de articolul 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Procedurile judiciare trebuie astfel să urmărească echilibrarea obiectivelor de acces la justiție al părților bine intenționate și eficiența și economia judiciară în fața acțiunilor abuzive.

Pentru a ajuta Moldova să atingă acest echilibru, în special pentru a depăși barierele din calea urmărilor penale anticorupție, acest raport urmărește să înțeleagă procedura judiciară contemporană în rândul statelor europene legate de moțiuni potențial abuzive. Folosind codurile de procedură penală disponibile și alte texte legale, se urmărește să înțeleagă procedurile, criteriile și garanțiile legate de trei tipuri de moțiuni cu riscuri speciale de abuz: moțiuni de recuzare judiciară, cereri de transfer de cauze și excepții constituționale. Pentru a înțelege mai bine normele și valorile europene aflate în joc, raportul analizează în continuare îndrumările instituțiilor UE, în special Comisia de la Veneția, Curtea Europeană de Justiție și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, cu privire la modul în care independența, eficiența și accesul la justiție judiciară. poate fi armonizat.

Acesta constată că multe state din Europa implementează grade de garanții împotriva cererilor abuzive și că, într-adevăr, astfel de garanții sunt adesea importante pentru realizarea unui proces echitabil, independent și rapid. De exemplu, multe țări instituie standarde înalte de probe pentru a depune moțiuni de recuzare, transfer sau chestiuni constituționale. Aceste standarde urmăresc să se asigure că cererile sunt bine susținute de dovezi documentare, întemeiate pe o procedură și jurisdicție adecvate și că sunt demne de timpul acordat instanței. O altă garanție comună este limitările de timp, fie în ceea ce privește concluziile părților, deliberările instanței sau ambele. Deși ținând cont de riscul ca termenele prea scurte să împiedice capacitatea părților cu resurse insuficiente de a organiza un caz, Moldova ar putea învăța din aceste exemple de cazuri și ar putea lua în considerare implementarea unor termene rezonabile pentru a evita întârzierile flagrante ale justiției. În cele din urmă, câteva țări implementează politici precum amenzi, muștrări și alte sancțiuni pentru părțile sau reprezentanții acestora care fac pretenții nefondate sau provoacă întârzieri necorespunzătoare. Deși astfel de măsuri implică întotdeauna un risc de abuz în cealaltă direcție de către judecătorii necinstiți, ele ar putea fi un instrument pentru a preveni întârzierile urmării penale dacă sunt elaborate îngust și obiectiv. Aceste practici pot servi drept ghid, deoarece Moldova cântărește nevoile concurente de acces și eficiență în contextul peisajului său judiciar actual.

Introducere

Dreptul la un proces echitabil și rapid este consacrat în Convenția Europeană a Drepturilor Omului. 1 Pentru a realiza acest lucru, factorii de decizie care elaborează proceduri judiciare trebuie să echilibreze accesul cu eficiența; posibilitatea de a fi audiat cu discreție judiciară. Țările din Europa adoptă abordări diferite, reflectând experiențe istorice unice, culturi judiciare și obiective contemporane. Examinarea întregii game de caracteristici procedurale menite să evite întârzierile ar putea ajuta Moldova să examineze dacă echilibrul său unic de acces și eficiență răspunde nevoilor sale judiciare actuale. Întrebarea este acută în urmărirea penală anticorupție, în care inculpații au făcut uz de moțiuni frivole și dilatorii pentru a întârzia justiția.² În timp ce accesul și eficiența sunt de obicei compromise, soluțiile de mai jos evidențiază soluții de politică creative care urmăresc să păstreze accesul la scară largă pentru părți, în timp ce sancționează. cei mai abuzivi justițiabili. Cu toate acestea, fiecare măsură de discreție judiciară implică un risc de abuz judiciar, astfel încât factorii de decizie din Moldova ar trebui să cântărească cu atenție riscurile și beneficiile.

Metodologie

Această lucrare examinează trei tipuri de moțiuni care prezintă riscuri de întârziere: recuzări judiciare, transferuri de cauze și excepții constituționale. Pentru fiecare tip de moțiune, evaluează cinci dimensiuni: proceduri (cine poate ridica moțiunea și când), criteriile de admisibilitate (ce standarde de probă trebuie să îndeplinească), garanții încorporate în legi pentru a evita întârzierile, îndrumări la nivelul UE și posibile răspunsuri politice pentru Moldova. Se încheie prin a discuta câteva măsuri de politici generale care vizează penalizarea abuzurilor procedurale. Analiza s-a dezvoltat în două etape. În primul rând, a analizat un set vizat de cinci țări pentru a dezvolta ipoteze despre tipurile de răspunsuri juridice și politice care ar putea fi disponibile pentru Moldova. Acestea au fost: România, Franța, Irlanda, Italia și Polonia. Etapa I a avut loc în perioada mai-iulie 2023. Odată ce o serie de soluții au devenit clare, al doilea pas a fost construirea unei baze de dovezi mai largi pentru aceste soluții potențiale. Această fază a analizat toate procedurile disponibile rămase ale statelor membre ale UE, folosind opțiunile de politică identificate în Faza I ca ghid. Faza a II-a a avut loc în perioada iulie-august 2023. Acest raport surprinde punctul culminant al acestor eforturi și încearcă să dea o imagine solidă a practicii europene, cu exemple ample de țări.

1 Convenția Europeană a Drepturilor Omului [Eur. Conv. privind HR], § 1, art. 6, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ENG („În determinarea drepturilor și obligațiilor sale civile sau a oricărei acuzații penale împotriva sa, fiecare are dreptul la o audiere echitabilă și publică în termen de un termen rezonabil de către un tribunal independent și imparțial instituit de lege.”).

2 A se vedea MARIANA RATA & CRISTINA TARNA, MONITORING THE SELECTIVITY OF JUSTICE PENAL 50-59 (Freedom House ed., 2021), https://freedomhouse.org/sites/default/files/2021-11/fh-Moldova_Report_Selective-Justice_-2021_v2-Eng.pdf.

Principalele surse pe care s-au bazat au fost codurile de procedură penală și constituțiile naționale, acolo unde sunt disponibile online într-o traducere în engleză sau franceză, și surse academice secundare, cum ar fi manualele Max Planck³ sau sondajele Comisiei de la Venetia. Două note despre metodologie sunt justificate. În primul rând, din cauza lipsei de coduri legale online disponibile pentru o mână de țări, nu a fost posibil să se evalueze fiecare țară din Uniunea Europeană. Prin urmare, nu putem evalua în mod concludent dacă o anumită lege reprezintă o abordare majoritară sau minoritară. Dacă o țară nu este listată, se poate pentru că nu au fost disponibile informații sau pentru că nu am putut găsi o prevedere specifică în codul de procedură penală care să se ocupe de o anumită problemă. Aceasta nu înseamnă însă că o astfel de prevedere nu există. În plus, deși am avut mare grijă să găsim surse actualizate, datele celor mai recente traduceri au variat. Legile citate aici sunt valabile până la datele de traducere enumerate în notele de subsol și este important să verificați din nou cu un expert din țară înainte de a vă baza în mod concret.

Analiză

I. Recumparare judiciara

O procedura

Recuzarea judiciară se referă la circumstanțele în care un judecător nu poate judeca un caz din motive de suspiciune de părtinire sau de conflict de interese. În toată Europa, procedurile iar criteriile de recuzare a unui judecător sunt relativ standard. Pe lângă încurajarea recuzării voluntare a judecătorilor în circumstanțe în care aceștia devin conștienți de un conflict de interese, toate țările europene chestionate au permis ca părțile la caz să prezinte cereri de recuzare.⁴ Diferența de procedură vizează cine are dreptul să se pronunțe asupra cererii. O serie de țări, inclusiv Franța, Italia, Polonia și România, solicită cererea de recuzare

³ De exemplu, von THE MAX PLANCK HANDBOOKS IN EUROPEAN PUBLIC LAW: VOLUMUL III: ADJUDICAREA CONSTITUȚIONALĂ : INSTITUȚII (eds. Armin Bogdandy, Peter Huber și Christoph Grabenwarter, august 2020).

⁴ De exemplu, Kriminaalmenetluse seadustik [Codul de procedură penală] § 50(1) (Est.) (Data traducerii: 2023), <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/530102013093/consolide/current> [în continuare Codul de procedură penală al Estoniei]; Ley de Enjuiciamiento Criminal [LE Criminal] [Cod de procedură penală] art. 53 (Sp.) (2016) [https://www.mjjusticia.gob.es/es/AreaTematica/DocumentacionPublicaciones/Documents/Criminal%20](https://www.mjjusticia.gob.es/es/AreaTematica/DocumentacionPublicaciones/Documents/Criminal%20Procedure%20Act%202016.pdf)

www.mjjusticia.gob.es/es/AreaTematica/DocumentacionPublicaciones/Documents/Criminal%20Procedure%20Act%202016.pdf [denumită în continuare Legea de procedură penală spaniolă]; Oikeudenkäymiskaari [Codul de procedură judiciară] cap. 1 § 9 (Fin.) (Data traducerii: 2019), https://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1734/en17340004_20190812.pdf [denumit în continuare Codul de procedură judiciară finlandez]; Kriminālprocesa likums [Legea de procedură penală] § 16(2) (lat.) (2022), <https://likumi.lv/ta/en/en/id/107820> [denumită în continuare Legea de procedură penală letonă]; Horvátországi büntetőeljárás törvény (Legea de procedură penală) art. 38(1) (Cro.) (Data traducerii: 2003), https://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/Legislation_Criminal-Procedure-Act.pdf („Judecătorul poate fi atacat și de părți”) [denumită în continuare Legea de procedură penală croată].

să fie decis de un organ superior sau separat, cum ar fi: președintele Curții de Apel (Franța⁵); o cameră separată decât cea a judecătorului, în funcție de instanță (Italia⁶); sau un judecător (România⁷) sau complet de judecători de la aceeași instanță (Polonia⁸). Deciziile de recuzare ale acestor organisme sunt, în general, definitive. Irlanda, dimpotrivă, permite judecătorilor de la anumite niveluri să decidă cu privire la recuzarea lor, sub rezerva apelului la un organism superior.⁹ Interesant, Curtea Supremă a Irlandei a avertizat în mod explicit judecătorii să nu urmeze o „abordare prea scrupuloasă” atunci când există riscul ca justițiabilii sunt angajați în forum-shopping.¹⁰ Croația¹¹ și România¹² permit, de asemenea, judecătorilor să participe într-o măsură limitată la decizia privind cererea de recuzare. În Estonia, cauzele penale judecate de un singur judecător pot justifica, de asemenea, decizii de recuzare.¹³

B. Procedura

În țările europene chestionate, criteriile pentru recuzarea judiciară includ de obicei atât motive obiective, cât și subiective pentru a pune sub semnul întrebării imparțialitatea unui judecător. De obicei, se menționează relațiile de sânge sau de familie, conexiunile anterioare cu cazul sau conflictele de interese financiare.¹⁴ În timp ce majoritatea acestor elemente sunt înguste și obiective.

5 Cod de procedură penală [C. relatii cu publicul. pén.][Cod procedură penală] art. 670 (Fr.) (Data traducerii: 2006),

https://sherloc.unodc.org/cld/uploads/res/document/fra/2006/code_of_criminal_procedure_en.html
/France Code of criminal procedure EN.pdf [denumit în continuare Codul de procedură penală francez].

6 Codice di procedura penale [Ccpp] [Cod de procedura penala] art. 40 (It.) (Data traducerii: 2013), <https://www.legal-tools.org/ae4e8/>, [în continuare, Codul de procedură penală italian].

7 Codul de procedură penală al României art. 67(6) (Rom.)

(Data traducerii: 2014), [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL_REF\(2018\)043-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL_REF(2018)043-e) („Judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau completul de judecată la care s-a formulat contestație de descalificare va decide asupra măsurilor preventive, cu participarea judecătorului descalificat.” [în continuare Codul de procedură penală].

8 Ustawa o Kodeks postępowania karnego [Codul de procedură penală] art. 41(4) (Pol.) (Data traducerii: 2020), [https://](https://legislationline.org/sites/default/files/documents/f6/Polish%20CPC%201997_am%202003_en.pdf)

legislationline.org/sites/default/files/documents/f6/Polish%20CPC%201997_am%202003_en.pdf
df [în continuare Codul de procedură penală polonez]. Spania și Letonia au, de asemenea, proceduri detaliate pentru a stabili care autoritatea ar trebui să fie implicată în cazul unei contestații judiciare pe baza statutului judecătorului recuzat. Legea de procedură penală spaniolă, art. 68; Codul de procedură penală din Letonia, § 54.

9 EUR. COMM., THE 2015 EU JUSTICE SCOREBOARD 42 (2015), disponibil la:

https://commission.europa.eu/system/files/2017-06/justice_scoreboard_2015_en.pdf.

10 Rooney v. Minister for Agriculture 2, 37 IRLM (2001) („Pe de altă parte, un judecător nu poate permite ca o abordare scrupuloasă a acestuia să fie utilizată pentru a permite părților să se angajeze în forum shopping sub pretextul contestării parțialității tribunal.”).

11 Codul de procedură penală croat, art. 39(1)-(5).

12 Cod procedură penală român, art. 67(6).

13 Codul Eston de Procedură Penală, § 50(6) („În cazul în care o cauză penală este audiată de judecătorul care stă singur, orice moțiune de recuzare a judecătorului este soluționată de acel judecător.”).

14 De exemplu, Code d'instruction criminelle [Cod de procedură penală] art. 828 (Belg.) (Data traducerii: 2019), https://legislationline.org/sites/default/files/documents/5d/Belgium_CPC_1808_am2019_fr.pdf

[în continuare, Codul de procedură penală belgian]; Codul de procedură judiciară finlandez Cap. 13 § 4-6; Codul de procedură penală francez, art. 668; Codul de procedură penală al Estoniei, art. 49;

Strafprozessordnung [StPO] [Codul de procedură penală] § 22 (ger.) (Data traducerii: 2022), https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html [denumit în continuare Codul german de procedură penală]; Cod procedură penală român, art. 64; Den rättegångsbalken [Codul de

(de exemplu, gradul specific al relațiilor de sânge cu una dintre părți sau interesele financiare deținute de judecător și membrii familiei), majoritatea codurilor, dacă nu toate, includ o evaluare subiectivă a înțelegerii rezonabile. De exemplu, articolul 668 alineatul (9) din Codul de procedură penală francez acordă competențe de recuzare în cazul în care „a avut loc orice între judecător [sau soțul acestora] . . . și una dintre părți suficient de serioasă pentru a pune în discuție imparțialitatea [lor].”¹⁵

C. Garanții

i. Amenzi

Mai multe țări intervievate au cerut amenzi care să fie atașate cererilor de respingere a recuzării, evident cu intenția de a descuraja motiunile nefondate.¹⁶ Articolul 673 al Franței prevede că „[o]rice ordin de respingere a unei cereri de recuzare atrage o amendă civilă pentru solicitantul de între 75 € și 750 €.” Amenzile Italiei sunt de două ori mai mari: de la 258 EUR la 1.549,17 EUR. În Spania, costurile sunt întotdeauna impuse părții care efectuează mutarea în cazul unei respingeri. Amenzi suplimentare pot fi aplicate pe o scară variabilă de la 2 EUR la 30 EUR, în funcție de vechimea judecătorului contestat, în cazul în care există dovezi că acționează „nechibzuit sau cu rea-credință.”¹⁸

ii. Standarde probatorii

Multe țări solicită cererilor de recuzare pentru a îndeplini un anumit standard de plauzibilitate înainte de a fi luate în considerare. Cea mai evidentă este cerința ca motivele de suspiciune să fie „rezonabile” (Polonia¹⁹ și România²⁰) sau „serioase” (Italia. 21). Aceasta pare să sugereze că partea care face mișcarea trebuie să îndeplinească o anumită sarcină a probei și că cererile în mod expres nu ar merita recuzare. considerare. Legea de procedură penală spaniolă

Procedura judiciară] Cap. 4, art. 13 (Swe.) (Data traducerii: 1999), https://www.government.se/contentassets/a1be9e99a5c64d1bb93a96ce5d517e9c/the-swedish-code-of-judicial-procedure-ds-1998_65.pdf [aici] Codul de procedură judiciară suedeză [aici] ; Legea organică nr. 6/1985 din 1 iulie 1985, cu privire la puterea judiciară (modificată până la Legea organică nr. 4/2018 din 28 decembrie 2018), art. 219 (Sp.); Zakonik o krivičnom postupku [Codul de procedură penală] art. 37 (Sârbă) (Data traducerii: 2019), <https://mpravde.gov.rs/files/CRIMINAL%20PROCEDURE%20CODE%20%202019.pdf> [denumit în continuare Codul de procedură penală sârb]. Finlanda include, de asemenea, criteriile de recuzare legate de implicarea unui judecător în cauze similare și de soluționarea prealabilă a unor cauze similare. Codul de procedură judiciară finlandez, cap. 13, art. 7.

¹⁵ Codul de procedură penală francez, art. 668(9).

¹⁶ Partea a IV-a de mai jos explorează precedentele europene privind amenzile pentru tactici dilatorii generale, fără menționarea specifică a recuzării.

¹⁷ Cod de procedură penală italian, art. 44.

¹⁸ Codul de procedură penală spaniol, art. 70 („Pentru ordonanțe de respingere a contestației, împotriva celui care o susține se va dispune cheltuieli de judecată. În cazul în care se poate aprecia că a procedat cu imprudență sau cu rea-credință, se va aplica și o amendă de la 200 la 2.000 de pesete în cazul în care partea contestată a fost magistratul de instrucție; 500 până la 2.500 de pesete, dacă era un prim judecător și 1.000 până la 5.000, dacă era Curtea Supremă.”).

¹⁹ Codul de procedură penală polonez, art. 41.

²⁰ Cod procedură penală român, art. 64(f).

²¹ Cod de procedură penală italian, art. 36(h) (sublinierea adăugată).

precizează că „Magistrații, judecătorii și consilierii, indiferent de nivelul și ierarhia lor, pot fi contestați numai cu un motiv întemeiat.”²² Legea belgiană permite, de asemenea, judecătorilor să respingă o decizie în cazul în care reclamantul nu furnizează „dovada în scris sau dovezi prima facie ale cauzele contestației”²³; în mod similar, în Germania, moțiunile care nu au „orice mijloace de fundamentare a contestației” pot fi respinse ca inadmisibile. ²⁴ Multe țări precum Serbia, ²⁵ Letonia²⁶, România ²⁷ și Croația²⁸ solicită, de asemenea, ca cererea de recuzare să se bazeze pe motive care nu au fost respinse anterior de instanță²⁹.

iii. Limitarea cererii la prejudiciu

Multe state au cerut ca cererile de recuzare să fie depuse numai înainte de începerea procesului cu excepția cazului în care apar circumstanțe noi. Acesta este cazul cel puțin în Polonia, ³⁰ Estonia, ³¹ Croația³², Spania³³ și Serbia.³⁴ În Spania, cererile de recuzare trebuie depuse în termen de zece zile de la notificarea identității judecătorului, cu excepția cazului în care motivele de suspiciune sunt noi.³⁵

iv. Limite de timp

Multe țări au specificat termene în care trebuie decise diferite părți ale cererilor de recuzare. Cel mai puternic exemplu aici a fost România, unde o cerere de recuzare trebuie să fie soluționată în termen de 24 de ore, cu excepția cazului în care judecătorul consideră că sunt necesare audieri suplimentare.³⁶ Legea spaniolă de procedură penală prevede trei zile pentru ca părțile să fie audiate într-o procedură separată de recuzare, „care poate doar fi prelungit cu încă două atunci când, în opinia Curții, există un motiv întemeiat pentru a face acest lucru.”³⁷ Procesul intră apoi în dovadă pentru opt zile, la expirarea cărora trebuie făcută o citație cu data.

²² Legea de procedură penală spaniolă, art. 52.

²³ Cod de procedură penală belgian, art. 839,

²⁴ Codul German de Procedură Penală, § 26(a)(1)(2).

²⁵ Cod procedură penală sârb, art. 39.

²⁶ Codul de procedură penală leton, art. 55.

²⁷ Cod procedură penală art. 67(5).

²⁸ Codul de procedură penală croat, art. 38(2) („Părțile pot depune o cerere de contestare în orice moment până la deschiderea procesului și, dacă află ulterior un motiv de excludere (articolul 36 alin. 1), ele vor depune cererea imediat după ce au aflat de acest motiv.”

²⁹ În Suedia, recuzarea unui judecător nu poate fi invocată la o instanță superioară dacă aceasta a fost deja discutată în instanța inferioară, cu excepția cazului în care decizia de recuzare este atacată sau nu ies la lumină noi circumstanțe. Codul de procedură judiciară suedez, cap. 4, art. 14.

³⁰ Codul de procedură penală polonez, art. 41.

³¹ Codul Eston de Procedură Penală, § 50.

³² Codul de procedură penală croat, art. 38(2).

³³ Codul de procedură penală spaniol, art. 56.

³⁴ Cod procedură penală sârb, art. 39.

³⁵ Legea organică spaniolă nr. 6/1985 din 1 iulie 1985, cu privire la puterea judiciară (modificată până la Legea organică nr. 4/2018 din 28 decembrie 2018), art. 223(1(1)).

³⁶ Cod procedură penală român, art. 68(5) („O abținere sau contestare la descalificare se pronunță în cel mult 24 de ore, în camere. Dacă judecătorul sau completul de judecată, după caz, consideră necesar pentru soluționarea unei astfel de cereri, acestea pot efectua orice verificare și poate audia procurorul, subiecții principali, părțile și persoana care se abține sau căreia i se solicită recuzarea în justiție.”

³⁷ Codul de procedură penală spaniol, art. 64.

pentru audiere, dacă există o problemă de drept rămasă.³⁸ În Germania, judecătorii pot stabili un termen în care solicitantul trebuie să furnizeze motive scrise pentru contestație; nerespectarea acestui lucru are ca rezultat inadmisibilitatea unei moțiuni.³⁹ Contestațiile pot fi, de asemenea, inadmisibile dacă „este evident că contestația este făcută doar pentru a întârzia procedura sau în scopuri care sunt irelevante pentru procedură.”⁴⁰

V. Scutiri pentru alte circumstanțe urgente

Mai multe țări permit judecătorilor să continue într-un anumit grad de lucru urgent fie în timp ce chestiunea de recuzare este pe rol, fie după ce a fost decis împotriva lor. Spania adoptă cea mai liberală poziție în ceea ce privește continuarea activității, deoarece Legea de procedură penală afirmă că „[l]a contestație nu va împiedica derularea cazului”, cu excepția argumentelor orale sau audierilor (care trebuie întrerupte în așteptarea deciziei de recuzare).⁴¹ Irlanda adoptă, de asemenea, o abordare liberală, nefiind deloc solicitarea recuzării unui judecător în cazul în care „nici un alt tribunal nu poate fi constituit pentru a se ocupa de cazul sau, din cauza unor circumstanțe urgente, reacționarea ar putea duce la o eroare judiciară gravă”.⁴² Legea letonă pare să implice că încetarea lucrului într-un caz nu este întotdeauna necesară: „În cazuri excepționale, o persoană poate fi eliberată de la îndeplinirea sarcinilor până la luarea unei decizii.”⁴³

Poziția mai comună pare să fie aceea că munca ar putea fi efectuată numai pentru chestiuni urgente, până la numirea unui nou judecător. În Polonia,⁴⁴ Finlanda⁴⁵ și Estonia,⁴⁶ de judecători care sunt găsiți incompatibili pot continua să îndeplinească sarcini urgente până la numirea unui nou judecător. În Croația, judecătorii trebuie să înceteze activitatea după ce au fost găsiți incompatibili, dar pot continua să lucreze la „acțiuni procedurale cu privire la care există un pericol de întârziere” înainte de pronunțarea deciziei.⁴⁷ Serbia tratează problema continuării muncii în mod diferit, în funcție de faptul dacă cererea de recuzare se referă la criterii obiective sau subiective. Dacă este primul, judecătorul trebuie să suspende toate lucrările de îndată ce cererea este depusă. Cu toate acestea, dacă cererea este doar pentru alte „împrejurări care ridică îndoieli cu privire la imparțialitatea lui/ei”, ei

38 Codul de procedură penală spaniol, art. 65, 67 („În cazul în care, din cauza faptului că este o chestiune de drept, nu s-a primit dovada contestației sau a trecut termenul acordat la articolul 65, se va dispune citarea părților acordând o zi pentru auz.”).

39 Codul German de Procedură Penală, § 26(1), § 26(a)(1)(2).

40 Codul German de Procedură Penală, § 26(a)(1)(3).

41 Legea de procedură penală spaniolă, art. 65.

42 CONSILIUL JUDICIAL AL IRLANDEI, GHIDURI PENTRU JUDICIARUL PRIVIND CONDUITA ETICĂ (2022), <https://judicialcouncil.ie/judicial-conduct-committee/>.

43 Codul de procedură penală leton, § 56(3).

44 Codul de procedură penală polonez, art. 42(4).

45 Codul de procedură penală finlandez, cap. 13 § 1 (observând că judecătorul „poate hotărî „probleme urgente fără nicio influență asupra deciziei în problema principală dacă nu [este] posibil să se obțină fără întârziere un judecător care nu este descalificat.”).

46 Codul de procedură penală al Estoniei, art. 50(3).

47 Codul de procedură penală croat, art. 40.

poate „până la pronunțarea unei hotărâri asupra moțiunii, să întreprindă numai acele acțiuni pentru care există riscul de amânare.”⁴⁸

D. Orientări la nivelul UE

Declarațiile și hotărârile diferitelor instituții legate de UE pot ajuta la interpretarea necesității recuzării judecătorului în temeiul dreptului la un proces echitabil. Recomandarea Consiliului Europei privind independența judiciară prevede că cauzele pot fi retrase de la un judecător doar pentru „motive întemeiate”, definite ca „criterii obiective, prestabilite, în urma unei proceduri transparente de către o autoritate din cadrul sistemului judiciar”.⁴⁹ Această transparență și obiectivitate servesc scopului final al independenței judiciare, care, în temeiul articolului 6, secțiunea I din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, „este de a garanta fiecărei persoane dreptul fundamental de a-și decide cazul într-un proces echitabil.”⁵⁰ CoE recomandarea continuă și precizează că „numai judecătorii înșiși ar trebui să decidă asupra propriei competențe în cazuri individuale, așa cum sunt definite de lege”, ceea ce ar părea să cântărească împotriva implicării organelor superioare în procesul de recuzare, așa cum am văzut în multe țări mai sus.⁵¹

Practica Curții Europene de Justiție urmează acest ghid doar într-o anumită măsură. Criteriile de recuzare ale Curții sunt înguste în comparație cu criteriile naționale discutate mai sus (care conțin atât dispoziții obiective, cât și subiective.) Articolul 18 din Statutul CEJ prevede că judecătorii nu pot lua parte în cauze la care au participat anterior în anumite calități. De asemenea, se precizează că judecătorii care, „dintr-un motiv special” consideră că nu ar trebui să ia parte la un caz, ar trebui să informeze judecătorul. Nu pare să necesite recuzarea din motive subiective și nu este clar dacă părțile dintr-un caz au dreptul de a contesta judecătorul.⁵² În ceea ce privește procesul și cine este implicat, o mare parte din această putere de apreciere este lăsată judecătorilor, în conformitate cu Recomandarea CoE, dar Statutul notează că „[o]rice dificultate apărută în ceea ce privește aplicarea acestui articol va fi soluționată prin decizia Curții de Justiție.”⁵³

Regula 28 a Curții Europene a Drepturilor Omului privind recuzarea judecătorului conține unele prevederi obiective (de exemplu, a avea o relație familială, personală sau profesională cu oricare dintre părți), dar și criterii mai ambigue, cum ar fi „opinii exprimate în mod public . . . capabile să influențeze în mod negativ imparțialitatea [lor]” sau „orice altele

⁴⁸ Cod procedură penală sârb, art. 40.

⁴⁹ Recomandarea Consiliului Europei CM/Rec(2010)12, Judecătorii: Independență, eficiență și reacție, 7 (7 noiembrie 2010), <https://rm.coe.int/cmrec-2010-12-on-independence-eficienta-responsabilitatile-judecatorilor/16809f007d>.

⁵⁰ Eur. Conv. privind HR § 1, art. 6.

⁵¹ CM/Rec(2010)12, supra nota 50, la 8.

⁵² Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, art. 18, https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2016-08/tra-doc-en-div-c-0000-2016-201606984-05_00.pdf.

⁵³ Id.

motiv . . . [ca] independența sau imparțialitatea lor poate fi pusă în mod legitim la îndoială.”⁵⁴ Această regulă largă seamănă mai mult cu precedentele naționale, discutate mai jos. Cu toate acestea, nu există nicio procedură oficială de recuzare a unui judecător în cadrul CtEDO. ⁵⁵ Unele hotărâri ale Curții au încurajat instanțele să răspundă cererilor ad-hoc de recuzare, dar, în general, Curtea nu a răspuns favorabil acestor cereri.⁵⁶ Cererile de recuzare voluntară sunt evaluate de președintele Camerei; în caz de îndoială, judecătorul va prezenta puncte de vedere iar Camera va delibera și vota în secret.⁵⁷

O notă finală relevantă pentru garanțiile explorate mai sus este că Comisia de la Veneția a afirmat că, din perspectiva accesului la justiție, „limitele de timp foarte scurte pot împiedica, în practică, persoanele să își exercite drepturile” și „[taxele mari pot descuraja un număr de persoane, în special cele cu venituri mici, de la a-și aduce cauza în instanță.”⁵⁸ Acestea din urmă se pot referi la taxele judiciare și ar fi mai puțin relevante pentru amenzile discutate mai sus, dar trebuie să se țină cont de chestiunea termenelor și a caracterului incluziunii. .

E. Opțiuni de politică

În general, politicile de mai sus care limitează cererile de recuzare sunt o sabie cu două tăișuri. Orice lucru care poate fi folosit pentru a preveni o cerere frivolă poate fi folosit și pentru a preveni o cerere legitimă împotriva judecătorilor care pot acționa cu rea-credință. Prin urmare, este important să se ia în considerare mediul judiciar unic din Moldova atunci când se cântăresc costurile și beneficiile propunerilor de mai jos. Având în vedere acest lucru, câteva opțiuni de politică care ar putea contribui la limitarea cererilor frivole sunt următoarele:

Permite instanțelor să aplice amenzi pentru cererile neîntemeiate: Moldova ar putea urma Franța, Spania și Italia în impunerea unei amenzi pentru cererile de contestare care sunt respinse.

Pentru a evita potențialele abuzuri, amenda nu ar trebui să fie atât de mare încât să expulzeze justițiabilii din instanță, ci suficientă pentru a servi drept semnal public de dezaprobare împotriva pretențiilor cu adevărat lipsite de fond.

⁵⁴ Regulamentul Curții CtEDO (20 martie 2023), Regula 28(2), https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/rules_court_eng.

⁵⁵ Gregor Puppink, Îmbunătățirea imparțialității Curții Europene, Eur. Ctr. L. Doar. (ian. 2023), <https://eclj.org/geopolitics/echr/measures-aimed-at-providing-additional-safeguards-to-preserve-the-independence-and-impartiality-of-the-judges-of-the-european-court/> („Regulamentul Curții (Articolul 28)) prevede doar o procedură de retragere voluntară a judecătorului, din proprie inițiativă, care este diferită de o procedură de recuzare inițiată la cererea părților.” .

⁵⁶ Id. (citare omisă) (observând că Curtea a respins, fără justificare publică, patru cereri de respingere formulate de guvernul bulgar prin care se invocă conflictul de interese de către judecător în cauza lor).

⁵⁷ Regulamentul Curții CtEDO, Regula 28(3).

⁵⁸ COMISIA DE LA VENEȚA , LISTA DE VERIFICARE A STABILUI DE DREPT 43 (2016), https://www.venice.coe.int/images/SITE%20IMAGES/Publications/Rule_of_Law_Check_List.pdf

[în continuare, Lista de verificare a statului de drept a Comisiei de la Veneția].

Înălțați standardele probatorii: ca și Serbia, Letonia și altele, Moldova ar putea să se asigure că legile sale nu permit ca cererile de recuzare să fie formulate în mod repetat pe aceleași motive. De asemenea, ar putea asigura, ca și Suedia, că recuzarea unui judecător nu poate fi discutată la o instanță superioară dacă a fost deja decisă de o instanță inferioară, fără un recurs formal.

Impunerea unor termene mai stricte pentru cererile de recuzare: Moldova ar putea lua în considerare impunerea unor limite mai stricte cu privire la momentul în care cererile de recuzare pot fi formulate și când acestea trebuie decise. Am văzut mai sus că mai multe țări, printre care Polonia, Estonia, Croația, Spania și Serbia, permit cererile de recuzare doar în audierile preliminare, dacă nu apar noi condiții. Acest lucru pare să stimuleze o diligență precoce și să pedepsească cererile lipsite de merit. Moldova ar putea lua în considerare, de asemenea, stabilirea unor limite de timp în care cererile ar trebui luate în considerare. În urma României, ar putea cere ca cererile de recuzare să fie soluționate în termen de 24 de ore, cu opțiune de prelungire dacă este nevoie de audierea părților.

Permiteți excepții de la recuzare în circumstanțe urgente: în cele din urmă, Moldova ar putea urma Danemarca, Finlanda, Estonia, Serbia și altele pentru a permite continuarea lucrărilor în chestiuni urgente în timp ce cererea de recuzare este în așteptare. Specificarea criteriilor obiective pentru ceea ce constituie o problemă urgentă ar putea contribui la limitarea potențialului de abuz.

II. Transferuri de cazuri

O procedura

Națiunile europene permit, în general, transferurile de cauze, dar, așa cum este cazul recuzării judecătorilor, diferă în ceea ce privește cine poate ridica moțiunea (părți, judecători sau numai autorități superioare). 59 România, 60 Italia, 61 și Franța 62 par să permită părților să depună o moțiune. Suedia, 63 de ani

59 Pentru țările care nu sunt menționate în mod specific în analiză, fie nu am reușit să găsim o mențiune specifică a transferurilor de cauze în Codul lor de procedură penală, fie Codul nu a fost disponibil online într-o formă actualizată, tradusă (sau tradusabilă). Rețineți, de asemenea, că ne-am preocupat doar transferurile de cazuri din motive de părtinire sau incompatibilitate. Nu am examinat transferurile de cazuri din motive legate de jurisdicția teritorială sau în materie ca o chestiune de drept.

60 Cod procedură penală român, art. 72.

61 Cod de procedură penală italian, art. 45-46(2). („Cererea se depune, împreună cu înscrisurile aferente, la Grefa Judecătoriai și se comunică celorlalte părți în termen de șapte zile de către petent... Instanța transmite de îndată cererea cu actele anexate și eventualele observații la Curtea de Casație.”).

62 Codul de procedură penală francez, art. 662.

63 Codul de procedură judiciară suedez, cap. 19 § 7 (prevăzând că procurorul poate cere transferarea cauzei la o altă instanță districtuală, „dacă aceasta din urmă este competentă și există un motiv special.”).

Polonia, 64 Estonia, 65 și Croația⁶⁶ pun decizia în mâinile procurorilor sau judecătorilor, care trebuie să implice adesea instanțele superioare în decizie. De exemplu, articolul 31 din Codul de procedură penală croată specifică:

În cazul în care o instanță competentă este împiedicată să desfășoare o procedură din motive de drept sau de fapt, aceasta va informa instanța imediat superioară cu privire la aceasta, care, după ce a ascultat opinia procurorului statului, va desemna o altă instanță cu competență în materie care este situată în jurisdicția sa. teritoriul pentru a conduce procedurile.⁶⁷

Nu este clar dacă în țările care împuternicesc judecătorii să ridice probleme de transfer de cauze, părțile pot lua inițiativa de a ridica o astfel de problemă judecătorului.

B. Criterii

Majoritatea codurilor adoptă descrieri extrem de vagi ale momentului în care este permis un transfer de caz. În Franța, criteriul este pur și simplu o „suspiciune întemeiată de părtinire”;⁶⁸ în Polonia, o determinare că transferul ar fi „în interesul justiției”;⁶⁹ în Suedia, „motiv special.”⁷⁰ Italia explică criteriile mai clar, permițând transferurile în cazul în care:

[] Situațiile locale grave, care pot împiedica desfășurarea procesului și nu pot fi altfel eliminate, compromis fie libera determinare a persoanelor implicate în procedură, fie siguranța sau siguranța publică, fie ridică motive rezonabile de suspiciune.⁷¹

România precizează, de asemenea, că părțile pot depune o cerere de transfer de cauză „atunci când există o suspiciune rezonabilă că imparțialitatea judecătorilor acelei instanțe este afectată din cauza circumstanțelor cauzei, a capacității părților sau că există amenințarea unei ordini publice.

64 Codul de procedură penală polonez, art. 43 („Dacă, din cauza excluderii judecătorilor care judecă cauza în instanțe, este imposibilă, instanța superioară de la o altă instanță sesizează echivalentul.”).

65 Codul Eston de Procedură Penală, § 24 (2) („Transferul excepțional al unei cauze penale în circumscripția judiciară a unei curți de apel de circuit este decis de către președintele curții de apel de circuit; în alte situații, transferul este decis de către președintele Curții Supreme.”).

66 Codul de procedură penală croată, cap. 2, art. 31.

67 Id.

68 Transferurile pot fi, de asemenea, efectuate „în interesul unei bune administrări a justiției” la cererea procurorului general competent, „fie din [proprie] inițiativă, fie la cererea părților”, prin depunerea unei cereri la procurorul relevant. . Dacă procurorul nu este de acord, partea are la dispoziție 10 zile pentru a depune recurs. „Curtea se poate pronunța asupra cauzei sau poate trimite cauza la camera penală, care are la dispoziție 8 zile pentru a se pronunța.” Codul de procedură penală francez, art. 665.

69 Codul de procedură penală polonez, art. 37 (sublinierea adăugată).

70 Codul de procedură judiciară suedez, cap. 19, § 7. A se vedea și Codul de procedură penală croată, art. 32(1) („Instanța imediat superioară poate desemna pe teritoriul său jurisdicțional o altă instanță care are competență în materie să conducă procedura dacă este evident că procedura va fi facilitată sau dacă există alte motive importante.”).

71 Cod de procedură penală italian, art. 45.

tulburare.” 72 Ca expert juridic Cristian Dan îl caracterizează în continuare pe român
abordare:

[]Toți judecătorii unei instanțe trebuie să se afle în mod evident într-o situație de incompatibilitate sau trebuie să existe o suspiciune rezonabilă cu privire la posibilitatea ca un risc de părtinire să planeze asupra întregii instanțe sau secțiuni a unei instanțe. [. . .] Un exemplu ar putea fi un subiect procedural a cărui calitate este de politician influent în comunitatea în care se judecă cazul.⁷³

Polonia 74 și Estonia 75 par să permită transferul cazurilor doar într-un mod mai restrâns circumstanțe: în cazul în care nici un alt judecător nu este disponibil pentru a-l înlocui pe unul recuzat sau în cazul în care, în cazul Estoniei, președintele curții de apel sau judecătorul suprem al Curții Supreme decide ca un caz să fie judecat la „instanța care deservește localitatea din în care s-au produs consecințele infracțiunii sau în care se află majoritatea învinuiților sau victimelor sau martorilor.”

C. Garanții

i. Standarde probatorii

Similar cu garanțiile pentru recuzarea judecătorului, țările care permit părților să solicite transferul de caz au avut tendința de a include, de asemenea, termeni care ar interzice cererile frivole. De exemplu, articolul 45 din Codul de procedură penală din Italia specifică că cererea de transfer trebuie să fie „motivată” și bazată pe „motive rezonabile de suspiciune”.⁷⁶ Motiunile vor fi, de asemenea, inadmisibile pentru că sunt „vadic nefondate” dacă nu sunt pe baza „elementelor noi în comparație cu cele ale unei cereri anterioare care a fost deja respinsă sau declarată inadmisibilă.”⁷⁷ România precizează că cererea trebuie „să cuprindă temeiurile transferului cauzei, precum și motivarea de fapt și de drept” și să anexeze documente privind pe care se întemeiază cererea.⁷⁸ De asemenea, interzice cererile repetate pe aceleași probe.⁷⁹

ii. Continuarea cauzei

Motiunile pentru transferul cauzei nu necesită adesea suspendarea procesului. În România⁸⁰ și Franța⁸¹, cererea de transfer al cauzei nu suspendă procesul. În Italia, instanța poate suspenda judecata după depunerea cererii și trebuie să facă acest lucru „înainte de încheiere și

72 Cod procedură penală român, art. 71-72.

73 Cristian Dan, Aspecte privind transferul cazurilor penale în România, 26th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities [Conference Paper], SCIENTIA MORALITAS RES.INST. (2022).

74 Codul de procedură penală polonez, art. 43.

75 Codul Eston de Procedură Penală, § 24 (2), § 51.

76 Cod de procedură penală italian, art. 45.

77 Id. artă. 47(2), 49.

78 Cod procedură penală român, art. 72(2)-(3).

79 Id. artă. 72(7).

80 Id. artă. 72(8) („depunerea cererii de transfer nu suspendă judecarea cauzei”).

81 Codul de procedură penală francez, art. 662. Reține că Curtea de Casație poate dispune suspendarea judecății acolo unde consideră necesar.

dezbateră." 82 Chiar și atunci, „o astfel de suspendare nu împiedică efectuarea unor acțiuni urgente.”⁸³

iii. Limite de timp

Toate cele trei țări pe care le-am găsit, care permiteau părților să depună o cerere de transfer de caz, includeau limite de timp pentru cel puțin o parte a procesului de depunere. În România, cererile de transfer de caz trebuie să fie decise în cadrul unei ședințe publice în termen de maximum 30 de zile de la data cererii.⁸⁴ Italia nu specifică un termen pentru a decide cu privire la cererea de transfer, dar observă că cererea de transfer trebuie comunicată la cealaltă parte în termen de șapte zile.⁸⁵ În Franța, partea căreia i se comunică o cerere de transfer are la dispoziție zece zile pentru a depune o declarație la Curtea de Casație.⁸⁶

iv. Amenzi

Italia pare că singura dintre cele trei țări emite amenzi dacă o cerere de transfer de caz este respinsă. Cu toate acestea, ele sunt abrupte, variind de la 1.000 la 5.000 de euro (mai mare decât pentru cererile de recuzare).

D. Orientări la nivelul UE

Deși a fost dificil să găsești îndrumări legate de motiunile de transfer de cazuri în mod specific, Comisia de la Veneția a clarificat necesitatea unui sistem de distribuție a cazurilor transparent, obiectiv și în mare parte aleatoriu. De exemplu, Lista de verificare a statului de drept a Comisiei de la Veneția subliniază faptul că judecătorii ar trebui să fie repartizați cauzelor prin criterii clare și obiective și că nu ar trebui să fie înlăturați din cauze fără un motiv corespunzător:

Nu este suficient dacă se stabilește în prealabil doar instanța (sau ramura judiciară) competentă pentru o anumită cauză. Că ordinea în care judecătorul individual (sau completul de judecători) în cadrul unei instanțe este stabilită în prealabil, adică se bazează pe principii obiective generale, este esențială⁸⁸.

82 Cod de procedură penală italian, art. 47(3) („După depunerea cererii de transfer al judecății, instanța poate decide prin ordonanță suspendarea judecății până la emiterea unei ordonanțe prin care se declară cererea inadmisibilă sau se respinge...”) Instanța trebuie să suspende judecata înainte de încheiere. și dezbateră.”)

83 Id.

84 Cod procedură penală român, art. 73(1).

85 Cod de procedură penală italian, art. 46(1).

86 Codul de procedură penală francez, art. 662.

87 Codul de procedură penală italian, art. 48(6).

88 Lista de verificare a statului de drept a Comisiei de la Veneția, supra nota 59, la 38; a se vedea, de asemenea, CDL-AD(2017)031, Aviz asupra Proiectului de lege de modificare a Legii privind Consiliul Național al Magistraturii; cu privire la Proiectul de act de modificare a Legii privind Curtea Supremă, propus de Președintele Poloniei, și a Legii privind organizarea al instanțelor ordinare, §120 („[...] Dacă trebuie să existe excepții de la principiul general al repartizării aleatorii a cauzelor, acestea ar trebui să fie formulate în mod clar și restrâns în lege. Stabilirea metodei de repartizare a cauzelor nu ar trebui să se încadreze în puterea discreționară a MJ.”).

În ceea ce privește transferurile între judecători pe baza unor indicatori precum volumul de dosare sau specializarea, Comisia a avertizat, de asemenea, împotriva acordării de libertate președinților de instanțe și altor organe superioare, având în vedere riscul politizării. 89

Privind practica europeană, în general, statele membre pot transfera cazuri între ele pe baza unor acorduri anterioare, pe motiv că unul dintre statele membre poate oferi un for părținitor sau altfel inadecvat pentru a judeca cazul. 90 Comisia Europeană și-a exprimat sprijinul pentru transferurile de cauze în principiu, menționând că lipsa acordurilor actuale între statele membre duce la două probleme: „(1) transferurile ineficiente ale procedurilor penale și (2) lipsa urmăririi penale efective — transferurile de proceduri nu au loc acolo unde ar fi în interesul justiției.”⁹¹ Cu toate acestea, nu este clar în ce măsură se aplică sprijinul pentru transferurile de cazuri în interiorul statelor, având în vedere atenționările Comisiei de la Veneția împotriva abuzului și sprijinul pentru criterii obiective (care ar părea să excludă noțiuni mai abstracte precum părținerea jurisdicțională).

E. Opțiuni de politică

Luați în considerare limitarea capacității părților de a prezenta moțiuni de transfer de cauze: mai multe țări chestionate, cum ar fi Estonia, nu au părut, cel puțin pe baza textului codurilor lor de procedură penală, să permită părților să depună moțiuni de transfer de cauze. În funcție de gradul de abuz și de cântărirea altor dezavantaje potențiale, Moldova ar putea lua în considerare scurtarea acestei căi pentru părți și transformarea cauzelor într-o opțiune implicită dacă toți judecătorii dintr-o anumită jurisdicție sunt considerați incompatibili. Acest lucru pare să fie susținut de orientările Comisiei de la Veneția privind transferul cazurilor doar pe baza unor criterii transparente și obiective, cu o discreție minimă.

Consolidarea standardelor de probe: Moldova ar trebui să se asigure, cel puțin, că împiedică cererile de transfer de cazuri să fie ridicate în mod repetat pe aceleași motive. De asemenea, ar putea cere, la fel ca Italia și România, ca cererile să conțină dovezi justificative care indică motive „rezonabile” de suspiciune.

89 COMISIA DE LA VENEȚA CDL-PI(2019)008, COMPILAREA OPINIILOR ȘI RAPOARTELE COMISIEI DE LA VENEȚA PRIVIND INSTANȚELE ȘI JUDECĂTORII § 4.2.3 (11 dec. 2019), <https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI%282019%29008-e> („Pentru a preveni orice risc de abuz, președinții instanțelor și președintele NJO (Național Judiciar Office) nu ar trebui să aibă puterea de a decide ce cauze ar trebui transferate sau de a selecta instanțele „de trimitere” sau „primitoare”).

90 A se vedea [Comunicat de presă] Transfer of Criminal Proceedings, EUR. COMM. (5 apr. 2023), https://commission.europa.eu/law/cross-border-cases/judicial-cooperation/types-judicial-cooperation/transfer-criminal-proceedings_en.

91 Documentul de lucru al serviciilor Comisiei Europene SWD(2023)-77-final, Propunere de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind transferul procedurilor în materie penală, 5 (4 mai 2023), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52023SC0077>.

Permiteți cazurilor să continue în așteptarea examinării cererii: România și Franța nu păreau să solicite suspendarea cazului în timp ce o cerere de transfer a fost luată în considerare. În Italia, acest lucru era opțional.

Stabiliți termene pentru examinare: Termenele pot fi instituite pentru perioadele în care o parte este obligată să notifice moțiunea sau să depună un răspuns sau în care instanța în ansamblu trebuie să se pronunțe asupra cererii. Ținând cont de orientările Comisiei de la Veneția privind accesul la justiție, această perioadă de timp nu ar trebui să fie atât de scurtă încât să împiedice justițiabilii cu resurse insuficiente să pregătească un răspuns, dar majoritatea să nu întârzie serviciul justiției.

Punerea în aplicare a amenzilor: în cele din urmă, Moldova ar putea urma Italia în sancționarea cererilor de transfer nefondate cu o amendă.

III. Excepții constituționale

O procedura

Aproape toate țările europene permit un anumit tip de revizuire constituțională a legislației.⁹² Prima distincție poate fi făcută între ceea ce se numește sisteme de control constituțional difuz sau concentrat. Primul este cel mai bine cunoscut ca modelul american în care instanțele inferioare se pot pronunța asupra chestiunilor constituționale ca parte a deciziilor lor cu privire la un caz, sub rezerva recursului ordinar. Este minoritar în Europa și include Danemarca, Finlanda, Islanda, Norvegia și Suedia. Revizuirea difuză este mai puțin relevantă pentru chestiunea chestiunilor constituționale ca tactici de întârziere, deoarece instanța este în general împuternicită să se pronunțe asupra acestor chestiuni ca parte a deliberărilor sale regulate.⁹³

Mai relevantă este revizuirea concentrată, care este modelul majoritar în Europa. Acestea includ Albania, Austria (unde a fost pionierat), Belgia, Croația, Cehia, Franța, Germania, Ungaria, Italia, Letonia, Lituania, Polonia, Serbia, Slovacia, Slovenia și Spania.⁹⁴

În cadrul sistemelor concrete, există două căi prin care părțile pot avea acces la controlul constituțional: întrebările preliminare (numite și excepții constituționale) și plângerile constituționale. Întrebările preliminare sunt chestiuni de constituționalitate transmise de o instanță, eventual la inițiativa uneia dintre părți, unei instanțe superioare pentru soluționare înainte de a se pronunța definitiv.

92 CONSILIUL EUROPEI, COMISIA EUROPEANĂ PENTRU DEMOCRATIE PRIN LEGE (COMISIA DE LA VENEȚIA), RAPORT REVIZUIT PRIVIND ACCESUL INDIVIDUAL LA JUSTIȚIA CONSTITUȚIONALĂ 6 (Strasbourg, 22 februarie 2021), CDL AD(2021)001, [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL AD \(2021\)001-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL AD (2021)001-e) [denumit în continuare Raport privind accesul constituțional al Comisiei de la Veneția 2021].

93 Rețineți că în Statele Unite și în sistemul difuz arhetipal, instanțele pot solicita direct o opinie din partea Curții Supreme cu privire la o chestiune constituțională. Aceasta este o excepție de la modelul general difuz. Id. § 43.

94 Id. § 18.

guvernare. Plângerile constituționale, dimpotrivă, sunt plângeri depuse direct de către părți la o instanță constituțională sau o altă instanță superioară, care susțin o încălcare a drepturilor lor constituționale. 95 Cu unele excepții, plângerile sunt în general depuse după o hotărâre, deoarece sunt disponibile în mod obișnuit după epuizarea altor căi legale, așa că nu le vom examina aici.⁹⁶

Aproape toate țările europene cu sisteme constituționale concentrate permit întrebări preliminare. Letonia, Serbia și Portugalia sunt excepții remarcate.⁹⁷ Bulgaria și Grecia limitează întrebările preliminare doar la cele mai înalte instanțe.⁹⁸ În țările care permit instanțelor inferioare să ridice excepții, distincția procedurală cheie este dacă părțile pot ridica moțiunea judecătorilor sau dacă numai judecătorii o pot ridica din proprie inițiativă. Practica majoritară pare să fie aceea că părțile pot solicita instanței să trimită o întrebare preliminară (de exemplu, Albania, Austria, Belgia, Bulgaria, Croația, Cehia, Franța, Ungaria, Italia, Lituania, Polonia, Slovacia, Spania.)⁹⁹

Moldova este în această categorie. Într-o minoritate de țări, doar judecătorul poate adresa o întrebare. Germania pare să fie un exemplu în acest sens.¹⁰⁰

B. Criterii

Judecătorii au diferite grade de apreciere în ceea ce privește depunerea cererilor. Franța și Lituania se numără printre țările care solicită unui judecător să evalueze cererile în funcție de criterii clare și oarecum restrictive. De exemplu, Franța cere ca un judecător „să aibă îndoieli serioase cu privire la constituționalitatea unei norme” înainte de a trimite o întrebare; de asemenea, precizează câteva criterii pe care trebuie să le îndeplinească o cerere, cum ar fi să fie serioasă, nouă, relevantă și „nu

95 Id. § 30.

96 A se vedea capitolul 6: Revizuirea constituțională, în CONSTITUȚII ÎN ȚĂRILE OCDE : UN STUDIU COMPARAT : RAPORT DE CONTEXT ÎN CONTEXTUL PROCESULUI CONSTITUȚIONAL AL CHILE (ed. OCDE, feb. 2022), <https://doi.org/10.1787/ccb3ca1b-en>. Pentru excepții, a se vedea, de exemplu, 2011. évi CLI. törvény a magyar Alkotmánybíróságról [Legea CLI din 2011 privind Curtea Constituțională a Ungariei] § 26(2) (suntând că o plângere ar putea fi lansată prin excepție „dacă a) din cauza aplicării unei dispoziții legale contrare Legii fundamentale, sau la intrarea în vigoare a unei astfel de prevederi legale, drepturile au fost încălcate în mod direct, fără o hotărâre judecătorească, și b) nu există nicio procedură de recurs în justiție menită să repare încălcarea drepturilor, sau petentul a epuizat deja posibilitățile de remediere.”).

97 Raportul privind accesul constituțional al Comisiei de la Veneția 2021, supra nota 92, § 43, § 46.

98 Id. § 48. Cipru limitează, de asemenea, competența de a ridica întrebări preliminare instanțelor de familie. Sistemul Franței de revizuire preliminară prioritară a introdus, de asemenea, un nivel suplimentar de control între instanța de primă instanță și Consiliul Constituțional, sub forma controlului de către cea mai înaltă instanță (Consiliul de Stat sau Curtea de Casație).

99 Id. § 54.

100 Konkrete Normenkontrolle [Controlul jurisdicțional specific al statutelor], Bundesverfassungsgericht (nd) (ger.), https://www.bundesverfassungsgericht.de/EN/Verfahren/Wichtige-Verfahrensarten/Konkrete-Normenkontrolle/konkrete-normenkontrolle_node.html [accesat la 16 august 2023] (subliniind că întrebările preliminare sunt disponibile numai acolo unde procesul instanța „conchide că o lege de a cărei validitate depinde decizia sa este neconstituțională.” [denumită în continuare, German Norm Control Wesbite]; Vezi și Bundesverfassungsgerichtsgesetz [Legea Curții Constituționale Federale] § 80(3) (ger.), https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Downloads/EN/Gesetze/BVerfGG.pdf?__blob=publicationFile&v=1 („Cererea instanței este independentă de orice pretenție din partea unei părți în procedură privind nulitatea dispoziției legale.”).

frivol.”¹⁰¹ Lituania precizează că revizuirea interlocutorie este disponibilă numai în cazul în care chestiunea constituțională „previne ca un caz [în instanța inferioară] să fie audiat pe fond”¹⁰² Majoritatea țărilor se situează undeva la mijloc, oferindu-i judecătorului cel puțin oarecare discreție de a respinge întrebări care sunt vădit nefondate (de exemplu, Cehia, 103

Ungaria, 104 Polonia, 105 Italia 106 România, 107 și Slovacia, 108 și Spania. 109)

Moldova pare să fie o situație anormală în ceea ce privește solicitarea ca cererile constituționale să fie depuse automat spre examinare.¹¹⁰ România se apropie și de acest capăt al spectrului, întrucât judecătorii trebuie să trimită toate plângerile care „au legătură cu judecarea cauzei”, ridicate în mod corespunzător, și nu se bazează pe întrebări decise anterior de Curtea Constituțională.¹¹¹ Rețineți că aceste criterii sunt mult mai mici decât cele ale Franței, Italiei sau Germaniei de mai sus, care impun ca cazul să depindă de soluționarea unei chestiuni constituționale.

Belgia solicită, de asemenea, în cea mai mare parte sesizare automată pentru întrebări noi, cu excepția cazurilor în care „acțiunea în instanță este urgentă și hotărârea iminentă este doar temporară.”¹¹²

101 Nicolas Boring, Consiliul Constituțional și Revista Judiciară din Franța, LIBR. CONG. [Blog] (4 noiembrie 2020), <https://blogs.loc.gov/law/2020/11/the-constitutional-council-and-judicial-review-in-france/>

(„Criteriile pentru ca un QPC să fie admis este că prevederea legislativă atacată trebuie să se aplice litigiului, nu trebuie să fi fost deja declarată validă din punct de vedere constituțional de către Consiliul Constituțional, iar întrebarea să fie nouă, dar nu frivolă.”).

102 Konstitucinio teismo įstatymas [Legea Curții Constituționale] art. 22 (Lith.) (Data traducerii: 2022), <https://lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-law-on-the-constitutional-court/193>

[denumită în continuare Legea lituaniană privind Curtea Constituțională].

103 Raportul privind accesul constituțional al Comisiei de la Veneția 2021, supra nota 92, § 55.

104 Id.

105 Id.

106 Le funzioni della Corte [Funcțiile Curții], Corte costituzionale [Curtea Constituțională] (nd), https://www.cortecostituzionale.it/jsp/consulta/istituzioni/le_funzioni_EN.do [accesat la 16 august 2023] („Dacă chestiunea constituționalității legii pare a fi în mod vădit lipsită de temei, judecătorul trebuie să respingă cererea de control de constituționalitate a părții pe motivul „netemeinicii manifeste”. Dacă nu este cazul, judecătorul nu este cazul. autorizat să rezolve el însuși chestiunea și trebuie să o trimită Curții Constituționale.”).

107 Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale [Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale] art. 29(2) (Rom.) (Data traducerii: 2020), <https://www.ccr.ro/wp-content/uploads/2020/11/LAW-No47.pdf> [în continuare, Legea Curții Constituționale].

108 Raportul privind accesul constituțional al Comisiei de la Veneția 2021, supra nota 92, § 52.

109 Spania pare să acorde judecătorilor libertate deplină de a sesiza sau de a nu sesiza, atâta timp cât au audiat părțile în cauză și și-au explicat raționamentul. Id. fn. 59.

110 Sentința nr. 2 din 9 februarie 2016, a concluzionat că cauzele trebuie admise în mod automat dacă: „[1] obiectul excepției se încadrează în categoria actelor cuprinse la articolul 135.1.a din Constituție; [2] excepția este invocată de o parte sau de reprezentantul acesteia, sau indică faptul că este ridicată de instanța de fond din oficiu; [3] dispozițiile atacate se aplică în soluționarea cauzei; [4] nu există o hotărâre anterioară a Curții care să se ocupe de dispozițiile atacate.” conf. univ. Const. Doar. al Reg. Țărilor Baltice și Mării Negre, Modificări profunde în sistemul juridic: Curtea Constituțională a Republicii Moldova a făcut posibil ca fiecare justițiabil să ridice excepția de neconstituționalitate (1 iulie 2016), <http://www.bbcj.eu/profund-changes-legal-system-constitutional-court-republic-moldova-made-possible-every-litigant-raise-exception-neconstitutionality/>.

111 Legea română privind Curtea Constituțională, art. 11(1)(A)(d); artă. 29(1)-(4)

112 Loi spéciale du 6 janvier 1989 sur la Cour constitutionnelle [Legea specială din 6 ianuarie 1989 privind Curtea Constituțională] art. 26(2)-(3) (Belg.), <https://www.const-court.be/fr/court/basic-text>.

C. Garanții

i. Standarde probatorii

Criteriile menționate mai sus, cum ar fi gravitatea, relevanța (sau indispensabilitatea), noutatea și o hotărâre preliminară asupra fondului, toate îi ajută pe judecători să servească drept gardieni¹¹³ împotriva cererilor frivole. Rețineți că cel mai restrictiv dintre toate ar fi sistemul Germaniei, în care părțile sunt împiedicate să ridice chestiuni constituționale în timpul procesului și nu pot depune o plângere (cerere post-judecătorească, care implică efort și cheltuieli mai mari ale reclamantilor) după epuizarea recursului prin instanțe. ¹¹⁴ Ca urmare a acestui sistem, există o medie de o singură întrebare constituțională pentru fiecare 60 de plângeri constituționale audiate la instanța superioară relevantă în fiecare an.¹¹⁵

ii. Limite de timp

Mai multe țări stabilesc limite fie când instanța de fond trebuie să decidă dacă trimite un caz, fie când Curtea Constituțională trebuie să emită o hotărâre. Termenele variază în general între două și șase luni. Spania are cea mai strânsă redresare la două luni (cu opțiuni pentru o prelungire cu o lună)¹¹⁶, urmată de Ungaria¹¹⁷ și Franța la trei luni, ¹¹⁸ Lituania la patru, ¹¹⁹ și Belgia la șase.¹²⁰ În Italia, deși nu există un termen general pentru momentul în care Curtea Constituțională trebuie să ia o decizie, Curtea are la dispoziție 60 de zile pentru a numi un judecător de instrucție, a întocmi un raport inițial și a decide asupra audiere adecvată.¹²¹ Italia reglementează, de asemenea, perioada de timp în care o instanță inferioară trebuie să decidă inițial să trimită o întrebare: „părțile și procurorul trebuie să fie audiați pentru comun și

¹¹³ În acest fel, Italia se referă la judecătorii săi drept „păzitori”. A se vedea Funcțiile Curții, supra nota 106.

¹¹⁴ Legea cu privire la Curtea Constituțională Federală Germană, §§ 90 și următoarele; a se vedea, de asemenea, Verfassungsbeschwerde [Plângeri constituționale], Bundesverfassungsgericht (nd), [https://www.bundesverfassungsgericht.de/EN/Verfahren/Wichtige Verfahrensarten/Verfassungsbeschwerde/verfassungsbeschwerde_node.html](https://www.bundesverfassungsgericht.de/EN/Verfahren/Wichtige%20Verfahrensarten/Verfassungsbeschwerde/verfassungsbeschwerde_node.html) [accesat 16 august 2022] [denumit în continuare site-ul german privind plângerile constituționale].

¹¹⁵ Compară site-ul german de control al normelor, supra nota 100, cu site-ul german privind plângerile constituționale, supra nota 114.

¹¹⁶ Ley Orgánica del Tribunal Constitucional [Legea organică a Curții Constituționale] art. 35 (Sp.)

(Data traducerii: 2016),

<https://www.tribunalconstitucional.es/es/tribunal/normativa/Normativa/LOTC-en.pdf>

¹¹⁷ Magyarország Alaptörvénye [Legea fundamentală a Ungariei] art. 24 litera (b) (Data traducerii: 2020),

<https://www.parlament.hu/documents/125505/138409/Fundamental+law/73811993-c377-428d-9808-ee03d6fb8178>.

¹¹⁸ Nicolas Boring, Consiliul Constituțional și Revista Judiciară în Franța, LIBR. CONG. [Blog] (4 noiembrie 2020), <https://blogs.loc.gov/law/2020/11/the-constitutional-council-and-judicial-review-in-france/>.

¹¹⁹ Legea lituaniană privind Curtea Constituțională, art. 29.

¹²⁰ Act special belgian privind Curtea Constituțională, art. 109.

¹²¹ Norme Integrative per i giudizi davanti alla Corte Costituzionale [Reguli suplimentare pentru hotărârile în fața Curții Constituționale], art. 8-9 (It.)

(2021), https://www.cortecostituzionale.it/documenti/comunicatistampa/CC_CS_20220601145710.pdf.

perioadă neprelungită de zece zile. . . Apoi, fără alte formalități, instanța va adopta o hotărâre în termen de trei zile.”¹²²

iii. Continuarea procedurilor

Deși mai multe țări solicită suspendarea procedurii în timpul unei proceduri preliminare (de exemplu, Belgia, Croația, Cehia, Franța, Ungaria, Letonia, Lituania, Polonia, Slovacia), unele acordă excepții pentru anumite tipuri de legi sau moțiuni. De exemplu, Austria permite instanțelor să continue acțiuni urgente atâta timp cât acestea nu sunt afectate de rezultatul hotărârii curții constituționale.¹²³ Alte țări precum Slovenia și Croația nu solicită o suspendare în cazul în care legislația contestată este un regulament sau o procedură administrativă. .¹²⁴

D. Orientări la nivelul UE

O serie de studii privind accesul constituțional de către Comisia de la Veneția oferă o perspectivă asupra normelor europene cu privire la întrebările preliminare. În ceea ce privește limitările la care instanțele pot adresa întrebări constituționale, Comisia a spus:

În timp ce impunerea de restricții asupra cărora instanțele pot adresa întrebări preliminare instanței constituționale este un instrument eficient pentru reducerea numărului de cereri prealabile și în concordanță cu logica epuizării căilor de atac (individuu ar trebui să urmeze succesiunea obișnuită a instanțelor), aceasta lasă părți la procedură într-o situație potențial neconstituțională pentru o perioadă lungă de timp dacă instanțele inferioare sunt obligate să aplice legea chiar dacă au îndoieli serioase cu privire la constituționalitatea acesteia. Comisia de la Veneția este de părere că, din punctul de vedere al protecției drepturilor omului, este mai oportun și mai eficient să se acorde instanțelor de toate nivelurile posibilitatea de a adresa direct întrebări preliminare instanței constituționale.¹²⁵

De asemenea, Comisia și-a oferit sprijinul pentru a permite părților, nu numai judecătorilor (cum ar fi Germania) pentru a ridica întrebări constituționale:

¹²² La cuestión de inconstitucionalidad [Chestiunea de constituționalitate], Tribunal Constitucional de España [Curtea Constituțională a Spaniei] (nd), [https://www.tribunalconstitucional.es/en/tribunal/Composicion Organizacion/competencias/paginas/021-cuestion -de-inconstitucionalidad.aspx](https://www.tribunalconstitucional.es/en/tribunal/Composicion%20Organizacion/competencias/paginas/021-cuestion-de-inconstitucionalidad.aspx) [accesat 16 august 2023].

¹²³ COMISIA DE LA VENETIA CDL-AD(2010)039rev, STUDIU PRIVIND ACCESUL INDIVIDUAL LA JUSTIȚIA CONSTITUȚIONALĂ (27 ian. 2011) § 141, [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile= cdl ad\(2010\)039rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=c dl ad(2010)039rev-e) [denumit în continuare Raport privind accesul constituțional al Comisiei de la Veneția 2010].
¹²⁴ Id.

¹²⁵ Raportul privind accesul constituțional al Comisiei de la Veneția 2021, supra nota 92, § 49 (subliniere adăugată).

Comisia de la Veneția consideră astfel cererile prelabile din inițiativa părților ca fiind un mijloc foarte eficient de realizare a accesului individual în cazul în care instanța ordinară este obligată să adreseze întrebarea preliminară instanței constituționale.¹²⁶

În ceea ce privește criteriile de evaluare a chestiunilor constituționale, Comisia și-a susținut un prag moderat de „îndoieli serioase”:

Comisia observă, de asemenea, că, atunci când persoanele fizice nu au acces direct la o instanță constituțională, ar fi o condiție prag prea ridicată pentru a limita cererile preliminare la circumstanțele în care un judecător obișnuit este convins de neconstituționalitatea unei dispoziții. În aceste împrejurări, îndoiala serioasă ar trebui să fie suficientă.¹²⁷

Cu toate acestea, susține principiul potrivit căruia curțile constituționale ar trebui să poată respinge cererile care nu sunt depuse în mod corespunzător, în afara jurisdicției instanței sau care nu sunt relevante pentru o problemă. Acesta notează: „Curtea constituțională nu ar trebui să fie suprasolicitată și dacă instanțele obișnuite pot iniția proceduri preliminare, acestea ar trebui să poată formula o întrebare validă.”¹²⁸ De asemenea, comentează riscul abuzului de plângeri constituționale (deși nu întrebările preliminare în mod specific), și subliniază obligațiile părților de a-și exercita drepturile într-o manieră bună. În caz contrar, ia notă de (dar nu susține sau respinge în mod explicit) permisiunea statelor de către curțile constituționale de a respinge cererile repetate și, eventual, de a amenda solicitanții abuzivi.¹²⁹

În sfârșit, Comisia de la Veneția și-a exprimat o opinie, deși indirect, cu privire la chestiunea garanțiilor. Comisia a susținut în oarecare măsură noțiunea de suspendare a procedurii în timp ce o chestiune constituțională este în curs de examinare, dar posibil numai după ce chestiunea a fost abordată de instanța constituțională, cu scopul de a evita aplicarea directă a legilor contestate:

Procedura obișnuită ar trebui să fie suspendată atunci când întrebările preliminare în acest caz sunt adresate Curții Constituționale. . . [T]rebuie să se asigure că judecătorul obișnuit nu trebuie să aplice o lege, el o consideră neconstituțională și a cărei constituționalitate urmează să fie decisă de instanța constituțională cu privire la același caz.¹³⁰

În ceea ce privește termenele, Comisia a făcut cel puțin două observații relevante. Prima se referă la termenele pentru plângerile constituționale depuse direct de justițiabili. Deși acest lucru nu este direct aplicabil chestiunii cererilor de hotărâre preliminară ridicate de reclamânți, principiile generale sunt adecvate:

¹²⁶ Id. § 58.

¹²⁷ Id. § 53.

¹²⁸ Raportul privind accesul constituțional al Comisiei de la Veneția 2010, supra nota 124, § 125.

¹²⁹ Id. § 119.

¹³⁰ Id. § 142.

Deși aceste termene nu ar trebui să fie prea lungi, ele trebuie să fie rezonabile pentru a permite pregătirea oricărei plângeri de către o persoană personală sau pentru a permite unui avocat să fie instruit să urmărească plângerea și să apere drepturile persoanei. . . . Comisia de la Veneția recomandă ca, în ceea ce privește actele individuale, instanța să poată prelungi termenele în cazurile în care un solicitant nu poate respecta un termen din motive care nu țin de vina lor sau a avocatului sau, în cazul în care există alte motive imperioase.

În al doilea rând, în ceea ce privește termenele în care curțile constituționale ar trebui să emită o decizie, ea observă necesitatea de a echilibra considerația convenită cu protecția eficientă a drepturilor:

Termenele pentru adoptarea deciziilor, dacă acestea sunt stabilite, nu ar trebui să fie prea scurte pentru a oferi instanței constituționale posibilitatea de a examina cazul pe deplin și nu ar trebui să fie atât de lungi pentru a împiedica eficacitatea protecției drepturilor omului prin justiția constituțională. . Din perspectiva eficacității justiției constituționale, termenele sunt adesea imposibil de previzionat, astfel încât instanța constituțională ar trebui să poată prelungi termenele menționate în cazuri excepționale.¹³¹

E. Opțiuni de politică

Creșterea standardelor de probă și extinderea puterii de apreciere judiciare: chiar și în țările în care sesizarea chestiunilor constituționale a fost aproape automată, judecătorii își păstrează libertatea de a respinge cererile vădit nefondate pe baza unor criterii obiective. În România, de exemplu, judecătorul este în continuare responsabil să se asigure că întrebările sunt noi, ridicate în mod corespunzător și relevante pentru caz. Deși Comisia de la Veneția susține, în general, trimiterea automată, pare să sprijine criteriile de bază, cum ar fi necesitatea de a avea cel puțin „îndoieli serioase” din partea judecătorilor cu privire la compatibilitatea unei legi cu constituția. Rapoartele Comisiei nu au găsit, de asemenea, niciun exemplu de țară în care judecătorul trebuie să trimită în mod orbește cazuri fără a face o evaluare preliminară și nici nu susține principiul conform căruia curțile constituționale trebuie să accepte toate astfel de cazuri.

Stabiliți termene pentru revizuirea constituțională: dacă judecătorii păstrează o anumită libertate de a respinge cererile fără teme, termenele cele mai relevante sunt acelea în care părțile trebuie să prezinte materiale și în care judecătorul trebuie să se pronunțe asupra cererii. Italia oferă un exemplu puternic de reglementare a acestei perioade inițiale, solicitând o audiere de zece zile urmată de o perioadă de decizie de trei zile. Deși acest calendar strâns poate provoca îngrijorări din partea Comisiei de la Veneția cu privire la accesul la justiție, o versiune mai blândă ar putea ajuta Moldova să depășească restanțele și întârzierile actuale. Între timp, dacă Moldova continuă să dea judecători

131 Id. § 149.

puțină discreție cu privire la respingerea cazului, ar putea lua în considerare scurtarea termenului său pentru întregul proces de decizie constituțională, poate mai aproape de Spania, Ungaria sau Franța. limita de 3 luni.

IV. Altă legislație relevantă privind întârzierile judiciare

În cele din urmă, am făcut un studiu rapid al legislației relevante pentru prevenirea întârzierilor în procedurile judiciare în general. Am găsit câteva exemple de prevederi judiciare care impuneau instanțelor să evite întârzierile și impuneau sancțiuni părților care le-au cauzat.

Croația adoptă măsuri deosebit de stridente. Articolul 10 din Codul de procedură penală al Croației prevede că „Instanța este obligată să desfășoare proceduri fără întârziere și să prevină orice abuz de drepturi ale participanților la procedură.”¹³² Subsecțiunea (3) ia pasul dramatic de a refuza părților care cauzează întârzieri un drept la acțiune:

Partea, apărătorul, partea vătămată, reprezentantul legal sau tutorele legal care aparent întârzie procedura penală sau abuzează în alt mod de un drept în temeiul prezentei legi i se va refuza dreptul la acțiunea în cauză printr-o hotărâre a tribunal.¹³³

În cazul în care un apărător sau un reprezentant legal pierde acest drept, instanța va numi un alt apărător pentru a le înlocui pentru restul procedurii. ¹³⁴

În plus, instanța poate impune amenzi de până la 2.600 EUR (20.000 kuna) unui consilier sau unui reprezentant legal ale cărui „acțiuni au ca scop în mod clar întârzierea procesului penal”.¹³⁵

Estonia permite, de asemenea, îndepărtarea dintr-un caz a unui avocat care „în cursul procedurii, sa dovedit a fi necinstit, incompetent sau iresponsabil sau dacă a obstrucționat cu răutate desfășurarea echitabilă și rapidă a procedurilor.”¹³⁶ În Polonia, „încălcări grave de către consilier [a] unei părți a îndatoririlor lor în procesul judiciar” trebuie notificate baroului districtual și copiate ministrului justiției și pot fi sancționate cu o amendă de 2.230 EUR (10.000 zloti) .¹³⁷ Letonia, o amendă de până la trei luni din salariul minim național poate fi aplicată „unei persoane care interferează cu

¹³² Codul de procedură penală croat, art. 10.

¹³³ Id. artă. 10(3).

¹³⁴ Id. artă. 10(4)

¹³⁵ Id. artă. 176(1)

¹³⁶ Codul de procedură penală al Estoniei, art. 267 (4.1).

¹³⁷ Codul de procedură penală polonez, art. 20§ 1(9)-(10). Finlanda permite, de asemenea, unei persoane care „folosește un mod de vorbire sau de scris într-o ședință sau într-un document înaintat instanței care aduce atingere demnității instanței” sau „deranjează în alt mod considerația sau se comportă inadecvat” să fie amendată cu până la 1.000 EUR . Codul de procedură penală finlandez, cap. 14 § 7 (244/2006).

procedurile prevăzute în procesul penal sau ignoră cerințele persoanei care conduce procedura.”¹³⁸

Concluzie

În toată Europa, țările găsesc echilibre diferite între menținerea accesului deschis la instanțe și consolidarea puterii de apreciere a justiției de a respinge cererile nefondate sau nefondate. Din punct de vedere normativ, Comisia de la Veneția trasează o cale de mijloc: în ceea ce privește recuzarea judiciară și transferul cauzelor, ea subliniază independența judiciară și necesitatea ca judecătorii să nu fie demiși fără un motiv întemeiat. În ceea ce privește excepțiile constituționale, pare să încline puțin mai mult spre susținerea capacității indivizilor de a-și afirma drepturile constituționale, totuși recunoaște necesitatea unor măsuri de bază de control al calității. Acesta avertizează că termenele limită foarte strânse sau taxele de înaltă instanță ar putea împiedica accesul la justiție, dar pare ambivalent sau chiar susține instrumente precum amenzile și limitele de timp moderate pentru a se asigura că justiția este făcută în fața tacticilor dilatorii. Practic, multe țări din Europa pun în aplicare o serie de măsuri de protecție împotriva întârzierilor, cum ar fi standarde de probă, termene, amenzi și alte sancțiuni, excepții pentru chestiuni procedurale urgente. În plus, o serie de țări au prevederi generale în codurile lor de procedură penală pentru a viza în mod flexibil comportamentul dilator. Aceste politici ar putea fi utile pentru Moldova în reducerea la minimum a întârzierilor judiciare în urmărirea penale anticorupție. Merită să țineți cont de faptul că discreția judiciară este întotdeauna o sabie cu două tăișuri: ceea ce poate fi folosit astăzi împotriva justițiabililor abuzivi ar putea fi folosit abuziv mâine împotriva părților legitime. Este necesară o analiză atentă a guvernantei locale și a contextului anticorupție. În orice caz, aceste exemple pot servi, sperăm, drept ghid practic pentru a ajuta Moldova să atingă obiectivul unui proces echitabil și la timp pentru toți.

¹³⁸ Codul de procedură penală leton § 292; a se vedea și § 14 (suținând că „fiecare persoană are dreptul la finalizarea procedurii penale într-un termen rezonabil, adică fără întârziere nejustificată.”); § 67, 80(1), 86(4) (specificarea obligațiilor pentru suspect și apărător pentru a evita întârzierea sau împiedicarea cauzei).